

2017-200

Archeologienota Evergem Christoffelweg

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

17-11-2017

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een aanvraag voor een stedenbouwkundige vergunning voor een terrein langsheen de Christoffelweg te Evergem (prov. Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt en de bodemingrepen 1000m² of meer bedragen, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied, 38 380m² groot, bevindt zich ten oosten van de Christoffelweg te Evergem, en sluit in het noorden, het oosten en het zuiden aan op bestaande bebouwing. Momenteel is een gedeelte van het terrein verhard en is een groot gedeelte bebost, andere delen zijn braakliggend of in gebruik als weiland. Er zijn ook enkele leegstaande panden aanwezig. Het project voorziet de aanleg van riolering en een nieuwe straat, alsook het bouwen van een handelszaak en meergezinswoningen.

Het uitgevoerde bureauonderzoek is volledig waarbij de relevante en beschikbare bronnen teruggevonden werden en geraadpleegd. Het plangebied gelegen net ten westen van de dorpskern van Evergem was sinds 1777 in gebruik als landbouwgrond/onbebouwd terrein. In de loop van de 19^{de} en 20^{ste} eeuw verschijnen vooral in de noordelijke helft van het terrein een aantal gebouwen en loodsen/serres met bijhorende verhardingen, de meeste gebouwen zijn op heden echter afgebroken. Het grootste deel van het terrein was evenwel steeds landbouwgrond of in gebruik als bebost perceel. De graad van verstoring is niet exact gekend, maar naar verwachting zullen deze gebouwen, loodsen en verhardingen geen diepgaande verstoring hebben teweeggebracht. De directe regio van het plangebied is ontzettend rijk aan archeologische sites uit diverse periodes. Dit hangt samen met de ligging van het plangebied en die sites op een hoger gelegen, droge zandrug ten noorden van de Kalevallei; in de 10^{de} eeuw ontwikkelde Evergem zich ook op deze zandrug. Deze sites duiden zowel op bewoning als begraving in de metaaltijden en de Romeinse periode, en er zijn diverse woonerven uit de volle middeleeuwen gekend. Op enkele sites werden ook steentijdartefacten teruggevonden, echter steeds als losse vondst. Op het plangebied geldt er geen specifieke verwachting naar *in situ* steentijdsites. Deze gegevens tonen aan dat het projectgebied een zeer hoge archeologische verwachting heeft. Rekening houdend met de landschappelijke ligging, de bodemkundige situatie en de historische en archeologische informatie, is de kans reëel dat er op het plangebied sporen uit de metaaltijden, Romeinse periode en/of middeleeuwen bewaard zijn. Er zijn geen specifieke aanwijzingen dat het terrein een verhoogd potentieel heeft naar steentijdsites. Het grootste gedeelte van het terrein was de laatste 250 jaar onbebouwd, waardoor kan verondersteld worden dat eventueel aanwezige archeologische sites een goede bewaring zullen hebben.

Hoewel de exacte dieptes van de bodemingrepen nog niet gekend zijn, kan toch gesteld worden dat de geplande werken op het volledige terrein een grote impact zullen hebben op de bodem: het vooraf rooien van de begroeiing en het slopen en opbreken van gebouwen en verharding, het bouwrijp maken van het terrein, het aanleggen van wegenis en nutsvoorzieningen, bouwen van woningen en een winkel, het inrichten van tuinzones, het aanleggen van een wadi, het optrekken van een geluidsscherm, ... gaan allemaal gepaard met bodemingrepen. Het grootste gedeelte van het terrein was de laatste 250 jaar onbebouwd, waardoor kan verondersteld worden dat eventueel aanwezige archeologische sites een goede bewaring zullen hebben. De enkele loodsen en gebouwen

die in de 19^{de}-20^{ste} op het terrein aanwezig waren en waarvan enkele recent werden afgebroken, zullen naar verwachting geen diepgaande verstoring hebben veroorzaakt. Het plangebied kent een zeer hoge archeologische verwachting, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site niet aangetoond worden. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Verder vooronderzoek op deze locatie zal ongetwijfeld bijdragen tot een beter begrip van de middeleeuwse evolutie van de bewoning nabij de dorpskern van Evergem, maar zal zeker ook bijdragen tot een betere kennis van de menselijke occupatie in oudere periodes van deze zandrug nabij de Kalevallei.

Gezien de aard van de site en het archeologisch verwachtingspatroon is een verder vooronderzoek in de vorm van proefsleuven noodzakelijk. Ook naar kosten-batenanalyses is deze onderzoeksmethode te prefereren. Het sleuvenplan, de richtlijnen en onderzoeksvragen worden hieronder voorgesteld. Dit proefsleuvenonderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het rooien van de bomen.

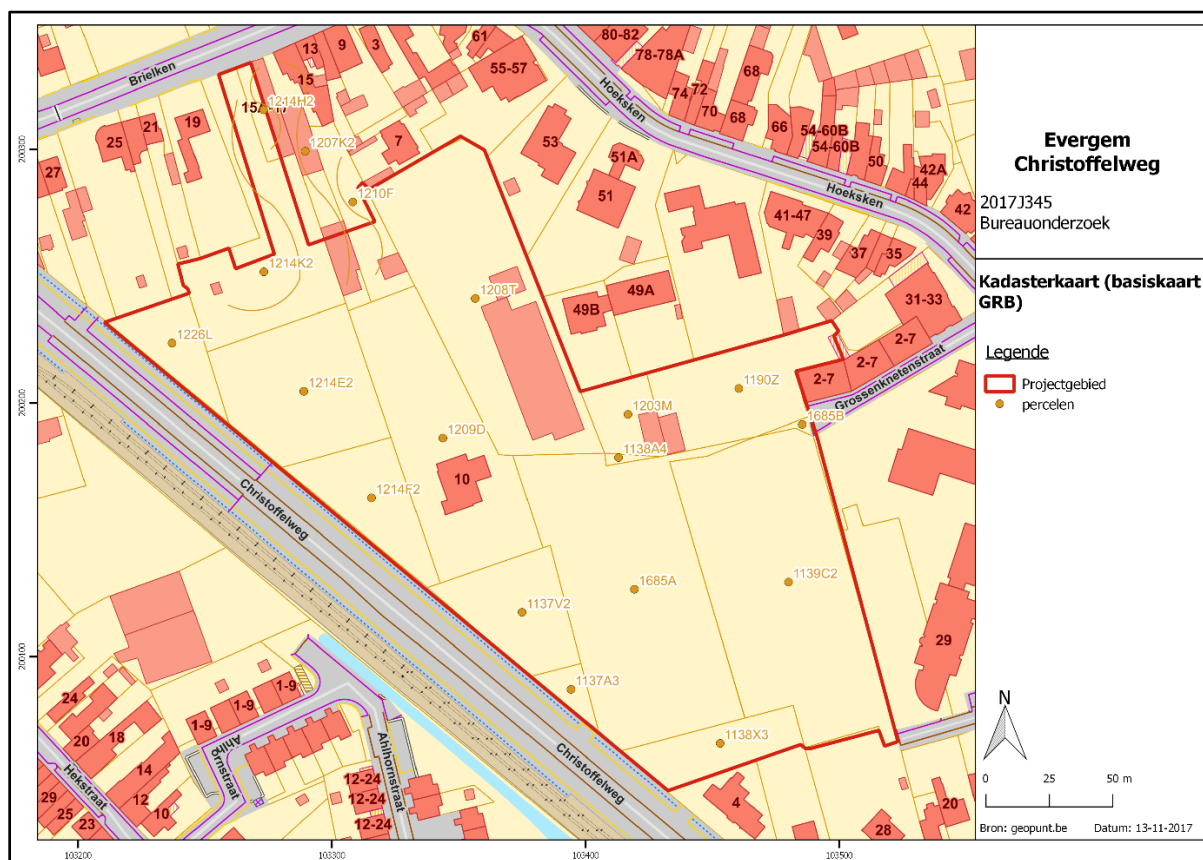
2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: Evergem Christoffelweg

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 103210,39 en Y: 200047,14; X: 103523,17 en Y: 200334,26

Kadastergegevens: Evergem, afdeling 2, sectie D, percelen 1137a3, 1137v2, 1138a4, 1138x3, 1139c2, 1190z, 1203m, 1207k2, 1208t, 1209d, 1210f, 1214e2, 1214f2, 1214h2, 1214k2, 1226l, 1685a, 1685b

Het gehele terrein komt in aanmerking voor verder vooronderzoek en behelst een oppervlakte van ca. 38 380m².



Figuur 1 Uitsnede uit het kadasterplan met aanduiding van het totale projectgebied ((bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het onderzoek is om te achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Sluiten de sporen aan bij de gekende sites ten westen van de Christoffelweg?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om deze site te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op figuur 1 en 2. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

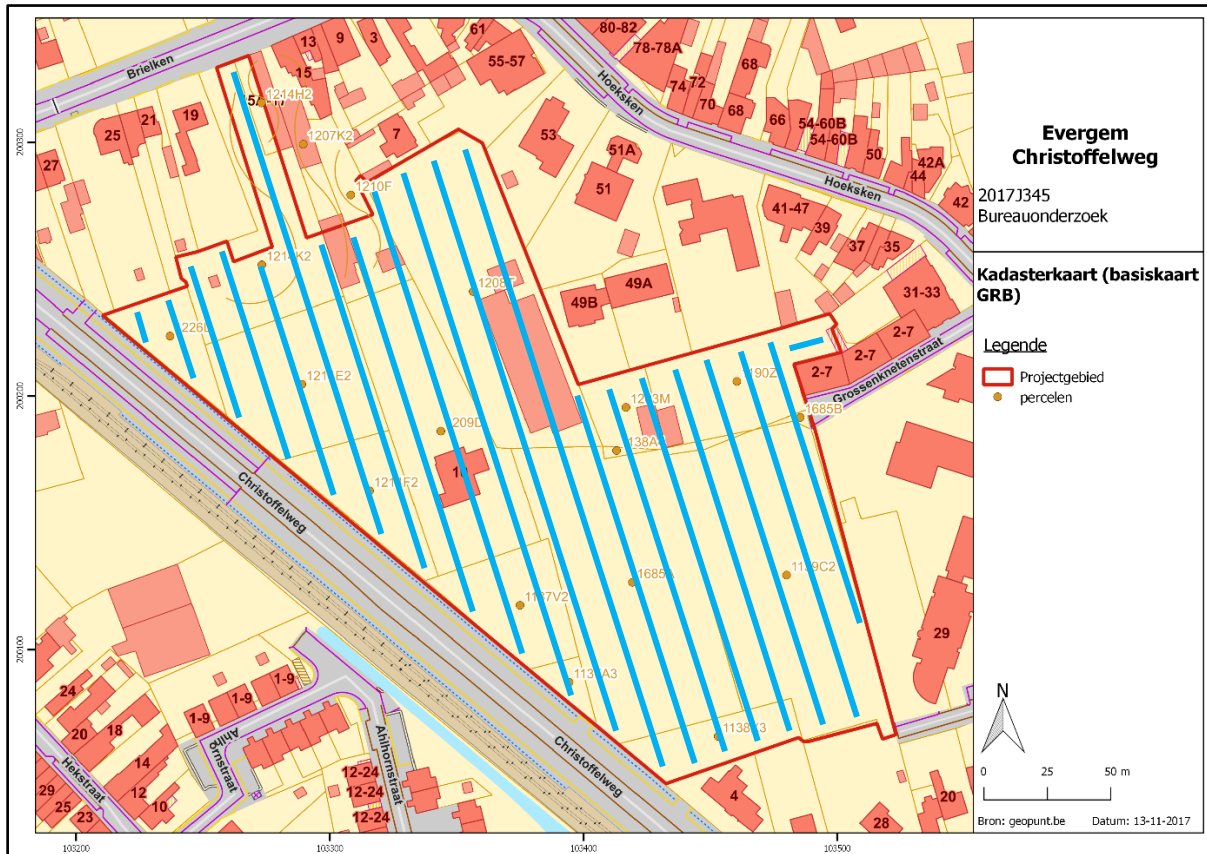
Om eventueel aanwezige archeologische sporen zo weinig mogelijk te beschadigen, is het van belang dat de sloop van de panden op het terrein beperkt blijft tot het maaiveldniveau. Bij het rooien van de bomen dienen de stronken te blijven staan, omdat het uitgraven of uitfrezen daarvan schade kan berokkenen aan eventueel aanwezige archeologische sporen. De aanwezige verhardingen mogen pas uitgedroogd na het uitvoeren van het proefsleuvenonderzoek, indien hierbij geen archeologische sporen werden aangesneden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle proefsleuven. De sleuven zijn min of meer noordzuid georiënteerd (behalve 1 sleufje nabij de Grossenknetenstraat die vanwege de vorm van het terrein oostwest wordt georiënteerd). De sleuven worden bewust doorgetrokken door de voormalige gebouwen en de verharding, om de aard van verstoring op deze plekken na te gaan. Bij de inplanting bedraagt de afstand tussen de proefsleuven minimum 12m en maximum 15m (van middenpunt tot middenpunt). Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

Er wordt 10%, oftewel ca. 3838m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 959,5m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters. De ligging van deze bijkomende 2,5% is vrij te bepalen door de erkende archeoloog die het proefsleuvenonderzoek uitvoert. Op die manier is er een maximale info voor een minimale kost. Er wordt in totaal 4797,5m² oftewel 12,5% van het plangebied onderzocht.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. urnengraven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hierboven beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.



Figuur 2 Indicatief sleuvenplan in het blauw, geprojecteerd op de geplande werken en het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

5. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met minstens 2w00 werkdagen ervaring met onderzoek op zandgronden.
- Het team moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek.
- Het team moet bestaan uit minstens 1 archeoloog met ervaring met onderzoek van meerperiodesites.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.